

Кирило ІРАН, аспірант,

кафедра економічної та соціальної географії і туризму, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0317-0298>
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
65058, Шампанський провулок, 2, м. Одеса, Україна

Роман ЛІВЕНЦОВ, викладач,

кафедра економічної та соціальної географії і туризму, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7246-6199>
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
65058, Шампанський провулок, 2, м. Одеса, Україна

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Стаття присвячена науковому обґрунтуванню інвестиційної привабливості Одеського регіону в системі регіонального розвитку України з урахуванням підходів суспільної географії. Розкрито теоретичні засади та окреслено методологію дослідження з поєднанням аналітичного, статистичного, порівняльно-географічного, кореляційного та графічного підходів. Практичне значення дослідження полягає у розробленні рекомендацій щодо основних засобів ефективної регіональної політики вирівнювання та підвищення конкурентоспроможності Одеської області у післявоєнний період.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, Одеський регіон, капітальні інвестиції, прямі іноземні інвестиції, просторові диспропорції, кореляційний аналіз.

Kyrylo IRAN, PhD student,

Department of Economic and Social Geography and Tourism, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0317-0298>
Odesa I.I. Mechnikov National University,
65058, Champagne Lane, 2, Odesa, Ukraine

Roman LIVENTSOV, lecturer,

Department of Economic and Social Geography and Tourism, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7246-6199>
Odesa I.I. Mechnikov National University,
65058, Champagne Lane, 2, Odesa, Ukraine

HUMAN-GEOGRAPHICAL ASPECTS OF STUDYING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE ODESSA REGION IN THE SYSTEM OF REGIONAL DEVELOPMENT OF UKRAINE

The article investigates the investment attractiveness of Odesa region in the system of regional development of Ukraine through the lens of human geography. The research is situated in the context of deep structural transformations of the national economy, full-scale war and the need for post-war reconstruction, when capital investment becomes a key resource for restoring infrastructure, supporting employment and strengthening regional competitiveness. Particular attention is paid to Odesa region as a coastal, border and transit territory with significant natural-resource, transport-logistic, agrarian, recreational and scientific-educational potential, whose investment role extends beyond regional boundaries and affects the development of the entire Southern macro-region of Ukraine.

The purpose of the study is to provide a scientific justification of the spatial patterns, structure and determinants of investment attractiveness of Odesa region and to assess its contribution to the national system of regional development. The empirical base is formed by official statistics of the State Statistics Service of Ukraine, the National Bank of Ukraine and the Main Department of Statistics in Odesa region for 2019–2023. The methodology combines analytical, statistical, comparative-geographical, correlation and graphical methods. Capital investment dynamics, sectoral and territorial structure, foreign direct investment (FDI) and the relationships between investment activity and key socio-economic indicators are examined.

The results show that Odesa region consistently ranks among the top five regions of Ukraine in terms of capital investment, providing about 6 % of the national volume. After a decline in 2022 caused by military risks, partial recovery of investment activity is observed in 2023, primarily due to domestic sources. The sectoral structure of investments is diversified, with the leading roles of industry, transport and logistics, agriculture and construction, alongside a gradual increase in agrarian and energy-related projects. FDI remains an important component of regional development, with dominant positions of investors from Cyprus, Turkey, the Netherlands, Germany, Poland and the United Kingdom and a visible shift towards port, logistic, agrarian and renewable energy projects.

A pronounced spatial asymmetry of investment development is revealed. According to per capita capital investment, the highest indicators are concentrated in port-adjacent and highly urbanised areas, while inland agrarian districts lag behind. Correlation analysis demonstrates strong positive relationships between investment activity and

industrial output ($r = 0.81$), level of urbanisation ($r = 0.77$), average wages ($r = 0.74$) and transport accessibility ($r = 0.71$), as well as a moderate correlation with the size of the economically active population ($r = 0.63$). This confirms that concentration of industry, dense infrastructure networks and advanced urban centres are the main territorial drivers of investment growth.

The application of human-geographical approaches makes it possible to integrate economic indicators with characteristics of settlement patterns, human capital and local labour markets, thereby deepening the understanding of spatial disparities and the role of Odesa region in the national investment space. The practical significance of the research lies in the formulation of recommendations for regional policy aimed at diversifying sources of funding, supporting local self-government and small and medium-sized businesses, reducing territorial imbalances in access to infrastructure and strengthening the post-war competitiveness of Odesa region as a key growth pole in Southern Ukraine.

Keywords: investment attractiveness, Odesa region, capital investment, foreign direct investment, spatial disparities, correlation analysis.

Постановка науково-практичної проблеми: актуальність і новизна дослідження. Інвестиційна привабливість є одним із ключових чинників, що визначає соціально-економічну динаміку територій, їх конкурентоспроможність і здатність до сталого розвитку. В умовах структурних трансформацій національної економіки, воєнних викликів та необхідності післявоєнного відновлення територій саме інвестиції стають стратегічним ресурсом, який формує основу економічного зростання, створення робочих місць та розвитку інфраструктури. Для Одеської області як регіону з потужним природно-ресурсним, логістичним, рекреаційним і науково-освітнім потенціалом питання інвестиційної привабливості має особливе значення. Розташування області на перетині міжнародних транспортних коридорів, наявність портово-промислових зон, прикордонне положення з країнами ЄС і вихід до Чорного моря створюють унікальні передумови для залучення капіталу у виробничу, аграрну, туристично-рекреаційну, енергетичну та інноваційну сфери. Разом із тим регіон стикається з низкою проблем, серед яких високий рівень зношеності виробничої й транспортної інфраструктури, демографічні втрати, просторові диспропорції у розвитку громад і безпекові виклики. Ці чинники посилюють потребу у науковому осмисленні просторових закономірностей інвестиційної діяльності, аналізі територіальних контрастів та виявленні факторів, що визначають регіональні відмінності у залученні капіталу.

Разом з тим регіон стикається з низкою викликів, серед яких високий рівень зношеності інфраструктури, демографічні втрати, нерівномірність розвитку громад і безпекові ризики. У цих умовах особливо актуальним стає наукове обґрунтування просторових закономірностей інвестиційної діяльності, визначення факторів, що формують регіональні диспропорції, і пошук шляхів підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів. Вивчен-

ня інвестиційної привабливості Одеського регіону в системі регіонального розвитку України дає змогу оцінити його роль у загальнодержавному інвестиційному просторі та визначити стратегічні напрями стимулювання економічної активності на місцевому рівні.

Актуальність дослідження полягає в тому, що інвестиційна привабливість є не лише економічною, а й просторово-географічною характеристикою, оскільки її рівень формується під впливом поєднання природних, соціально-демографічних, інфраструктурних, інституційних та екологічних чинників. Суспільно-географічний підхід дозволяє інтегрувати економічні показники з просторовими характеристиками розвитку, визначити структуру та динаміку інвестиційного поля регіону, а також окреслити напрями ефективного використання його потенціалу. Комплексне суспільно-географічне оцінювання інвестиційної привабливості Одеського регіону є необхідною передумовою для формування науково обґрунтованої регіональної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності територій, забезпечення збалансованого розвитку громад і інтеграцію регіону у загальнонаціональний та європейський інвестиційний простір.

Метою дослідження є наукове обґрунтування суспільно-географічних засад формування структури та чинників інвестиційної привабливості Одеського регіону в системі регіонального розвитку України, а також визначення основних напрямів підвищення його конкурентних позицій у національному інвестиційному просторі.

Аналіз попередніх публікацій за тематикою дослідження. Проблематика інвестиційної привабливості регіонів посідає важливе місце в сучасній суспільно-географічній, економічній, політичній науці та у сфері досліджень регіонального розвитку України. Питання інвестиційної активності, структури капіталовкладень і чинників інвестиційного середовища розглядаються у працях вітчизняних і за-

рубіжних учених, проте аспекти просторової організації інвестиційних процесів і територіальної диференціації привабливості залишаються недостатньо розкритими.

Питання активізації іноземних інвестицій в Україну висвітлювали у своїх працях провідні зарубіжні вчені, зокрема Р. Солоу, П. Ромер, Дж. Бізер, Г. Горг, В. Баумол, Дж. Бейн, Р. Брейл, О. Вільямсон. Їхні концепції відображають класичні підходи до визначення чинників економічного зростання, взаємозв'язку між інвестиціями, інноваціями та продуктивністю. Українські вчені В. Базилевич, А. Голікова, О. Кузьміна, О. Пасхавера та інших дослідників, зосереджуючи увагу на умовах формування національного інвестиційного середовища, механізмах залучення капіталу й ризиках інвестування в умовах трансформаційної економіки. У працях І. Бланка, М. Стірського, В. Хобти, М. Леснікової, А. Мешкова, М. Ідрісова сформовано теоретико-практичні основи оцінювання інвестиційної привабливості на різних рівнях господарювання від окремих підприємств до територіальних систем. Проте більшість цих підходів орієнтована переважно на фінансово-економічні показники, що обмежує можливість комплексного аналізу інвестиційного потенціалу територій.

Поглибленню теоретико-методичних основ дослідження інвестиційної діяльності сприяють праці сучасних українських авторів, серед яких А. Ахламов, П. Гудз, Б. Погрішук, В. Козловський Н. Павліха, І. Сторонянська І., Ю. Хвесик, І. Цимбалюк, А. Череп, В. Філонич, Т. Праченко І. Швець. [14, 16, 18, 21]. Їх дослідження розкривають питання формування інвестиційного потенціалу регіонів, розробки інституційних механізмів управління інвестиційними потоками та формування конкурентних переваг територій. Питанням регіонального розвитку, просторової організації продуктивних сил та підвищення конкурентоспроможності регіонів, розглянуто у працях О. Вдовіченої, О. Ткаленко, І. Ісиченка, Б. Погріщука, В. Філонича, Т. Праченко [9, 13, 14, 18].

Окрему групу становлять дослідження, присвячені безпосередньо інвестиційній привабливості Одещини. У працях Л. Ширяєвої [19], Н. Кічук, Н. Добрянської [4], А. Капелюшної [10] та інших дослідників проаналізовано динаміку капітальних вкладень, визначено ключові чинники формування інвестиційного середовища області, окреслено проблеми доступу до фінансування в окремих районах та громадах. Водночас зазначені роботи зосереджені переважно на економічних параметрах і

недостатньо враховують суспільно-географічні особливості територіальної організації інвестиційних процесів, що зумовлює потребу комплексного дослідження, яке поєднує просторові, економічні та демографічні аспекти розвитку регіону.

Зарубіжні науковці розглядають інвестиційну привабливість як елемент системи конкурентних переваг регіонів. У працях М. Портера [23], П. Кругмана [24], Дж. Даннінга [26], А. Маршалла [25], К. Фрідмана [27] підкреслюється значення кластеризації, агломераційних ефектів, людського капіталу та просторових взаємозв'язків між бізнесом, інфраструктурою та державним регулюванням. Європейські дослідники звертають увагу на транспортну доступність, екологічні стандарти та стійкість економічного середовища як детермінанти інвестиційного іміджу територій. Аналітичні матеріали Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Організації економічного співробітництва та розвитку розкривають нові підходи до оцінювання інвестиційного клімату, ризиків і регіональної нерівності, що можуть бути адаптовані до українських умов.

Попри значний обсяг наукових напрацювань, питання інвестиційної привабливості Одеського регіону залишаються вивченими неповно. Більшість досліджень подає регіон як цілісну адміністративну одиницю без аналізу просторових відмінностей між припортовими, приміськими, аграрними й прикордонними зонами. Недостатньо розкрито вплив природно-географічних умов, демографічної структури населення, транспортно-логістичної інфраструктури та рекреаційного потенціалу на розміщення інвестиційних потоків. У науковій літературі бракує просторових моделей, що поєднують економічні, соціальні й природно-географічні параметри у єдину систему аналізу.

Аналіз наявних досліджень свідчить, що вивчення інвестиційної привабливості регіонів має розвиватися на основі географічного підходу, який дозволяє не лише кількісно оцінювати рівень інвестиційної активності, а й просторово інтерпретувати закономірності її розподілу. У цьому контексті актуальним є створення інтегральних показників, що поєднують економічні, соціально-демографічні, інституційні, екологічні та інфраструктурні чинники. Такий підхід дає змогу об'єктивно оцінити інвестиційний потенціал територій, визначити центри економічного зростання, виявити території ризику та сформулювати практичні орієнтири для регіональної політики України.

Матеріали і методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сучасні підходи економічної і соціальної географії, регіональної економіки та просторового аналізу, що дозволяють комплексно оцінити інвестиційну привабливість території. Інвестиційна привабливість розглядається як інтегральна характеристика, що формується під впливом природно-ресурсних, економічних, демографічних, інфраструктурних і соціальних чинників.

У процесі дослідження застосовано аналітичний, статистичний, порівняльно-географічний, кореляційний і графічний методи, які у поєднанні забезпечують повноту та об'єктивність оцінювання.

Аналітичний метод використано для узагальнення теоретичних підходів до трактування сутності інвестиційної привабливості та систематизації наукових поглядів українських і зарубіжних учених. Цей метод дав змогу визначити ключові чинники формування інвестиційного потенціалу регіону та його структурні складові.

Статистичний метод застосовано для опрацювання офіційних даних Державної служби статистики України, Міністерства економіки, Національного банку України та Головного управління статистики в Одеській області [2, 3, 6, 7, 10, 12, 15]. Проведено збір і систематизацію статистичних матеріалів, отриманих із відкритих офіційних джерел Державної служби статистики України, що забезпечило достовірність і репрезентативність аналітичної бази. Опрацьовано показники обсягів капітальних і прямих іноземних інвестицій, структури валового регіонального продукту, зайнятості, рівня доходів населення, розвитку підприємництва та інфраструктури. Отримані дані дали можливість виявити основні тенденції та диспропорції інвестиційного розвитку області.

Порівняльно-географічний метод використано для визначення територіальних відмінностей у рівнях інвестиційної активності між районами та громадами Одещини. Це дозволило простежити зв'язки між транспортною дос-

тупністю, структурою господарства, демографічними показниками та обсягами інвестицій.

Кореляційний метод застосовано для виявлення взаємозв'язків між обсягами інвестицій і соціально-економічними параметрами регіону, зокрема чисельністю зайнятих, рівнем урбанізації, доходами населення та розвитком інфраструктури. Розрахунок коефіцієнтів кореляції дозволив виокремити основні фактори, що впливають на привабливість територій для інвесторів.

Графічний метод використано для узагальнення результатів і наочного представлення динаміки інвестиційних процесів. Побудовані графіки та таблиці ілюструють структурні зміни, темпи зростання та просторові контрасти інвестиційного розвитку регіону.

Таким чином, застосовані методи забезпечили комплексне вивчення інвестиційної привабливості Одеського регіону, виявлення закономірностей її формування та визначення чинників, що зумовлюють конкурентоспроможність області в системі регіонального розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Проведене дослідження дозволило визначити основні тенденції та просторові особливості інвестиційної привабливості Одеського регіону в системі регіонального розвитку України. Область посідає провідне місце серед регіонів Півдня України завдяки вигідному географічному положенню, розвиненій портово-логістичній інфраструктурі, аграрному потенціалу та високому рівню ділової активності. Водночас інвестиційна діяльність характеризується територіальною нерівномірністю, різною швидкістю відновлення після воєнних подій та галузевою асиметрією.

Аналіз статистичних матеріалів (таблиця 1) засвідчив, що у 2019–2023 роках Одеська область стабільно входила до п'ятірки регіонів України з найбільшими обсягами капітальних інвестицій. Після спаду у 2022 році, спричиненого військовими ризиками, у 2023 році спостерігається поступове зростання інвестиційної активності.

Таблиця 1

Динаміка капітальних інвестицій в Одеській області (млн. грн.)

(складено авторами за [3, 11, 15])

Рік	Обсяг капітальних інвестицій	Частка у загальноукраїнському показнику, %	Зміна до попереднього року, %
2019	42 873,2	6,4	–
2020	39 505,1	6,1	-7,9
2021	45 320,8	6,5	+14,7
2022	32 164,7	5,7	-29,0
2023	37 210,5	5,9	+15,7

Зростання інвестицій у 2021 році пояснюється активізацією промисловості, будівництва та логістики, тоді як спад у 2022 році відображає загальні кризові тенденції, пов'язані з воєнним станом. Уже у 2023 році інвестиційна активність почала відновлюватися, передусім за рахунок внутрішніх джерел фінан-

сування.

Галузева структура капітальних інвестицій демонструє диверсифікований характер розвитку. Провідними напрямками є промисловість, транспорт, сільське господарство та будівництво, що формують основу регіональної економіки (таблиця 2).

Таблиця 2

Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в Одеській області у 2023 році, % [15]

Галузь	Частка в загальному обсязі, %
Промисловість	27,4
Сільське, лісове і рибне господарство	19,1
Транспорт, складське господарство, поштова діяльність	24,6
Будівництво	10,8
Інформація та телекомунікації	4,2
Операції з нерухомістю	5,5
Освіта, охорона здоров'я, соціальні послуги	2,9
Інші види діяльності	5,5

Рис.1. Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в Одеській області у 2023 році, % (складено авторами за [15])

Порівняння галузевої структури з попередніми роками показує зростання ролі аграрного сектору, що зумовлено пріоритетністю продовольчої безпеки, а також збільшенням частки транспортної сфери завдяки відновленню логістичних ланцюгів.

Територіальний розподіл інвестицій виявляє значну просторову асиметрію. Найвищі показники зосереджені у припортових і промислово розвинених районах, тоді як периферійні громади мають обмежений доступ до інвестиційних ресурсів.

Таблиця 3

Капітальні інвестиції за районами Одеської області у 2023 році (складено авторами за [3, 11])

Район	Капітальні інвестиції, млн грн	У розрахунку на 1 особу, грн
Одеський	21 470,2	19 280
Подільський	5 318,4	9 650
Ізмайльський	4 712,9	8 870
Білгород-Дністровський	3 195,1	7 420
Болградський	2 384,6	6 950

Березівський	1 556,3	5 130
Роздільнянський	957,4	4 710
Разом по області	37 210,5	9 270

Як свідчать дані таблиці 3, майже 60% усіх інвестицій області припадає на Одеський район, що пов'язано з концентрацією підприємств, транспортних вузлів і населення. Найнижчі показники мають райони з аграрною спеціалізацією та низькою транспортною доступністю. Це підтверджує необхідність реалізації політики збалансованого просторового розвитку та стимулювання інвестицій у внутрішні території.

Рисунок 2 показує різку територіальну нерівномірність розподілу капітальних інвестицій між районами Одеської області. Одеський район є беззаперечним лідером, його обсяг капітальних інвестицій перевищує 20 млрд грн, що становить понад половину всіх інвестицій області. Така домінантність пояснюється концентрацією населення, промислових підприємств, портово-логістичних вузлів та адміністративних функцій.

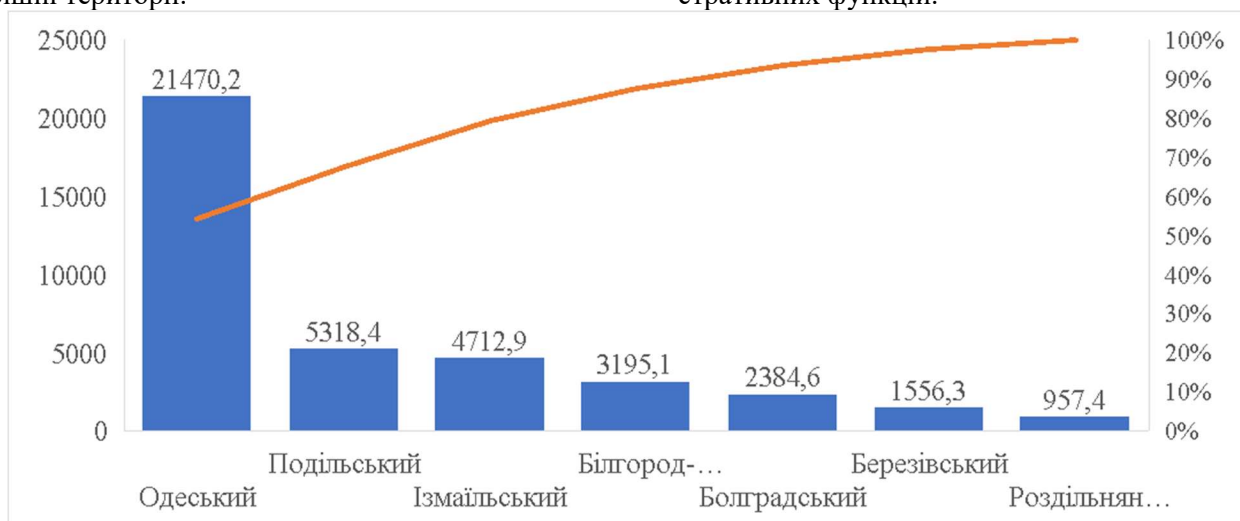

Рис.2 Капітальні інвестиції за районами Одеської області у 2023 році
млн грн (складено авторами за [3,11])

Наступні за величиною капітальних інвестицій є Подільський та Ізмаїльський райони, які залучають приблизно в чотири-п'ять разів менші обсяги інвестицій порівняно з Одеським районом. Їхня частка впливає з наявності промислової інфраструктури, транспортних коридорів та аграрного виробництва.

Білгород-Дністровський, Болградський та Березівський райони демонструють значно нижчі показники, що свідчить про периферійність їхнього економічного профілю, аграрну спеціалізацію та обмеженість інфраструктури.

Найменші обсяги інвестицій зафіксовано у Роздільнянському районі, що свідчить про невисокий рівень інвестиційної діяльності та меншу інтенсивність економічних процесів.

Кумулятивна крива підтверджує високу концентрацію інвестицій у кількох районах, тоді як більшість територій демонструє значно

нижчі показники. Це відображає просторову асиметрію й потребує реалізації політики збалансованого регіонального розвитку.

Іноземне інвестування продовжує відігравати вагомую роль у розвитку регіону. Попри зменшення обсягів у 2022 році, у 2023 році спостерігається часткове відновлення активності закордонних партнерів.

Аналіз даних таблиці 4 та рис. 3 відображає зміни обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку Одеської області за період 2019–2023 років. Загальна динаміка свідчить про наявність хвилеподібної тенденції з коливанням інвестиційного потоку, що обумовлюється впливом зовнішньоекономічних і політичних чинників, змінами кон'юнктури міжнародних ринків, а також геополітичною ситуацією в Україні.

Таблиця 4

Прямі іноземні інвестиції в економіку Одеської області
(на початок року, млн дол. США) (складено авторами за [12, 15])

Рік	Обсяг інвестицій	Частка в загальноукраїнському показнику, %
2019	1 334,5	5,8
2020	1 287,6	5,6

2021	1 402,3	5,9
2022	1 051,7	5,1
2023	1 112,8	5,3

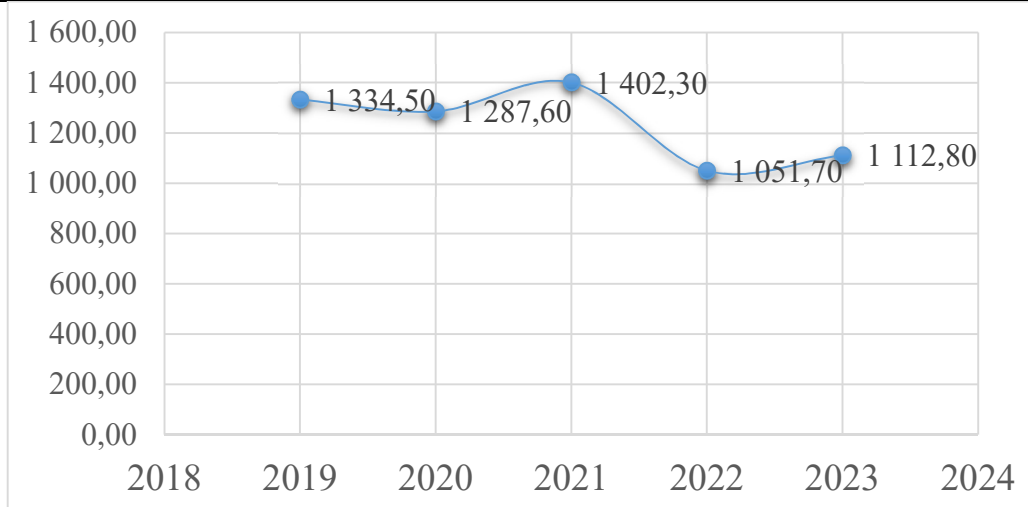

Рис.3. Динаміка зміни обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку Одеської області (2019-2023рр. млн дол. США) (складено авторами за [12, 15])

У 2019 році обсяг залученого іноземного капіталу становив 1 334,5 млн дол. США, що відповідало 5,8% від загальноукраїнського показника. Незначне зниження у 2020 році до 1 287,6 млн дол. США (5,6 %) відображає реакцію інвесторів на глобальні наслідки пандемії COVID-19, яка призвела до скорочення ділової активності та уповільнення реалізації міжнародних інвестиційних проєктів. У 2021 році спостерігається позитивна динаміка, бачимо що обсяг іноземних інвестицій зріс до 1 402,3 млн дол. США (5,9 %), що свідчить про часткове відновлення довіри до українського ринку та активізацію портових і промислових підприємств регіону.

Найпомітніший спад зафіксовано у 2022 році, коли обсяг іноземних інвестицій зменшився до 1 051,7 млн дол. США, а частка регіону у загальноукраїнському показнику скоротилася до 5,1 %. Це безпосередньо пов'язано з початком повномасштабної збройної агресії, яка спричинила скорочення зовнішнього фінансування, переорієнтацію капіталу на безпечніші ринки та тимчасове призупинення частини інвестиційних проєктів у припортових зонах. Водночас у 2023 році зафіксовано ознаки стабілізації: обсяг іноземних вкладень зріс до 1 112,8 млн дол. США (5,3%), що свідчить про поступове повернення інвесторів і адаптацію економіки регіону до умов воєнного часу.

Структурний аналіз показує, що найбільші обсяги іноземних інвестицій традиційно зосереджені у промисловості, транспортно-складському господарстві, торгівлі та нерухомості. Ці галузі забезпечують стабільний оборот капі-

талу, мають розвинену інфраструктуру та приваблює розташування, пов'язане з міжнародними логістичними маршрутами. Значна частка іноземного капіталу сконцентрована в підприємствах, пов'язаних із портовою діяльністю, судноплавством, оптовою торгівлею, логістичними хабами та переробною промисловістю.

За країнами-інвесторами провідні позиції стабільно займають Кіпр, Туреччина, Нідерланди, Польща, Німеччина та Велика Британія, що відображає як традиційні напрями міжнародного економічного співробітництва, так і особливості фінансових потоків, пов'язаних із реінвестуванням капіталу [12]. Більшість інвестицій зосереджена у промисловості, транспорті, торгівлі та нерухомості. Спостерігається переорієнтація іноземного капіталу на аграрну та енергетичну сфери, що відповідає сучасним тенденціям диверсифікації інвестицій. Домінування Кіпру зумовлено тим, що значна частина українських і міжнародних компаній використовує цю юрисдикцію як фінансовий хаб для акумулювання та повторного вкладення коштів в економіку України, зокрема в промисловість, торгівлю та операції з нерухомістю.

Інвестиції Туреччини мають виражений стратегічний характер і зосереджуються у сферах торгівлі, будівництва, транспорту, портової логістики та енергетики, що відповідає гео економічній ролі Туреччини як одного з ключових партнерів України в Чорноморському регіоні. Турецький капітал активно залучається у модернізацію портових комплексів, розвиток зернової логістики, судноремонтних під-

приємств та енергетичних об'єктів на півдні області.

Інвестори з Нідерландів та Німеччини орієнтуються на розвиток промислового виробництва, транспортно-складських послуг і харчової переробки. Польські компанії демонструють поступове зростання участі у спільних інфраструктурних і сільськогосподарських проєктах, що сприяє розширенню транскордонного співробітництва та інтеграції Одеської області до європейського економічного простору.

В останні роки спостерігається поступова переорієнтація іноземних інвестицій на аграрний сектор і відновлювану енергетику, що свідчить про прагнення інвесторів до диверсифікації портфелів та зниження ризиків, пов'язаних із коливаннями у традиційних галузях. Підвищений інтерес до сільського господарства пояснюється експортним потенціалом регіону, а розвиток «зеленої» енергетики, стає сприятливою природною базою для реалізації проєктів у сфері сонячної та вітрової енергетики.

Не дивлячись на складні умови воєнного часу, Одеський регіон зберігає високий інвестиційний потенціал та стійку позицію в системі міжнародних капіталовкладень. Відновлення іноземного інтересу у 2023 році свідчить про поступове повернення довіри до регіонального ринку, що є передумовою для подальшої активізації інвестиційної діяльності після завершення бойових дій. У перспективі підвищення інвестиційної привабливості області потребуватиме посилення інституційної стабільності, гарантування прав інвесторів, розвитку логістичної інфраструктури та інтеграції регіональної економіки у європейський простір.

Для визначення взаємозв'язку між рівнем інвестиційної активності та соціально-економічними параметрами розвитку територій Одеської області проведено кореляційний аналіз, який ґрунтувався на офіційних статистичних даних Державної служби статистики України, Головного управління статистики в Одеській області та статистичного збірника «Регіони України» за 2019-2023 роки [2, 3, 11, 12, 15]. До бази розрахунків увійшли показники, що характеризують інвестиційний розвиток та економічну динаміку адміністративних районів області, зокрема обсяги капітальних інвестицій, обсяги промислового виробництва, рі-

вень урбанізації, середню заробітну плату, транспортну забезпеченість і чисельність економічно активного населення. Для усунення впливу різних одиниць виміру всі показники були стандартизовані шляхом мінімаксного масштабування в межах від 0 до 1.

Для кількісного вимірювання сили та напрямку взаємозв'язку між змінними застосовано коефіцієнт парної лінійної кореляції Пірсона, який дозволяє визначити тісноту зв'язку між двома кількісними ознаками. Розрахунки здійснювалися для кожної пари показників за формулою:

$$r_{xy} = \frac{\sum(x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum(x_i - \bar{x})^2 * \sum(y_i - \bar{y})^2}}$$

де x_i - значення показника інвестиційної активності по районах, y_i - значення відповідного соціально-економічного параметра, \bar{x} та \bar{y} - середні значення вибірок. Розрахунки виконано за допомогою електронних таблиць Excel

Отримані коефіцієнти кореляції свідчать про наявність виразних позитивних зв'язків між рівнем інвестиційної активності та основними соціально-економічними показниками. Найтісніша залежність простежується між обсягами капітальних інвестицій і промисловим виробництвом ($r = 0,81$), що підтверджує роль промислового сектору як базового чинника залучення капіталу. Високі значення коефіцієнтів виявлено також між інвестиційною активністю і рівнем урбанізації ($r = 0,77$), середньою заробітною платою ($r = 0,74$) та транспортною забезпеченістю ($r = 0,71$). Це вказує на те, що інвестиції концентруються у територіях із високим рівнем урбанізації, розвиненою інфраструктурою, кваліфікованою робочою силою та активним ринком праці. Помірна кореляція між інвестиційною активністю та чисельністю економічно активного населення ($r = 0,63$) свідчить про вплив людського потенціалу на інвестиційну привабливість, хоча вирішальне значення мають інституційні та інфраструктурні умови.

Кореляційний аналіз показав тісний зв'язок між обсягами інвестицій і такими показниками, як обсяг промислового виробництва, рівень урбанізації, середня заробітна плата та густина транспортної мережі.

Таблиця 5

Коефіцієнти кореляції між інвестиційною активністю та соціально-економічними показниками

Показник	Коефіцієнт кореляції (r)	Характер зв'язку
Обсяг промислового виробництва	0,81	сильний позитивний

Рівень урбанізації	0,77	сильний позитивний
Середня заробітна плата	0,74	середній позитивний
Транспортна забезпеченість	0,71	середній позитивний
Чисельність економічно активного населення	0,63	помірний позитивний

Таким чином, проведений аналіз підтверджує, що зростання інвестиційної активності безпосередньо пов'язане з рівнем промислового розвитку, урбанізаційними процесами, доходами населення та доступністю транспортних комунікацій. Отримані результати підтверджують, що концентрація промислового виробництва, наявність розвиненої інфраструктури та високий рівень урбанізації є головними чинниками інвестиційного зростання. Периферійні території, які мають нижчу щільність населення та слабшу транспортну доступність, залишаються менш привабливими для інвесторів.

Інвестиційна привабливість Одеського регіону відіграє системоутворювальну роль у формуванні траєкторій соціально-економічного розвитку України та забезпеченні просторової цілісності національного господарського комплексу. Як один із найбільш економічно активних і геостратеґічно важливих регіонів держави, Одеський регіон формує потужний інвестиційний полюс Південного макрореґіону, впливаючи на динаміку суміжних територій і інституційні умови функціонування транспортно-логістичних коридорів країни.

Одеська область стабільно входить до п'ятірки регіонів України за обсягами капітальних інвестицій, забезпечуючи близько 6 % загальнонаціонального показника. Така позиція пояснюється поєднанням вигідного транспортно-географічного положення, портово-індустріальної спеціалізації, високої урбанізації та концентрації промислового, логістичного й інфраструктурного потенціалу. Значна частина міжреґіональних та міжнародних товаропотоків проходить через територію області, що формує стійкий попит на інвестиції у модернізацію транспортної, складської, митної та енергетичної інфраструктури.

Функціональна роль Одеського регіону проявляється у забезпеченні транзитної спроможності держави, підтриманні роботи морських портів, логістичних хабів, зернових та контейнерних терміналів, які виконують ключову функцію інтеграції України у світову економіку. Інвестиційні процеси в регіоні прямо впливають на конкурентоспроможність аграрного та промислового експорту, формування доданої вартості в суміжних галузях, розвиток транспортної інфраструктури центральних і західних областей.

У післявоєнний період інвестиційна активність Одещини набуває стратегічного значення для національної економіки. Відновлення портових комплексів, розвиток альтернативних логістичних маршрутів, модернізація дорожньої мережі та енергетичних об'єктів стають ключовими елементами державної політики регіонального розвитку. Інвестиційний потенціал області формує підґрунтя для утворення багатокomпонентних кластерів – транспортно-логістичного, аграрно-експортного, індустріального та рекреаційно-туристичного, які здатні виступати драйверами загальноукраїнського економічного відновлення.

Просторові закономірності інвестиційного розвитку Одещини відображають ширші процеси регіональної диференціації в Україні. Концентрація капіталу у припортових та високоурбанізованих районах є типовою для національного інвестиційного простору, тоді як відставання периферійних та аграрних територій потребує пріоритетних заходів державної політики вирівнювання. У цьому контексті аналіз інвестиційної привабливості Одеського регіону дозволяє визначити напрями оптимізації регіональної політики України, спрямованої на підвищення стійкості і збалансованості територіального розвитку.

Таким чином, інвестиційний потенціал Одеського регіону формує одну з ключових опор регіонального розвитку України, забезпечуючи інтеграцію держави у міжнародні ринки, підтримуючи структурну модернізацію виробництва та сприяючи просторовому відновленню Південного макрореґіону. Посилення інвестиційної привабливості Одеської області є необхідною умовою успішної реалізації стратегії післявоєнного економічного відновлення країни.

У процесі дослідження встановлено, що зростання інвестиційної активності найбільше залежить від ефективності місцевого самоврядування, доступу до кредитних ресурсів і розвитку людського капіталу. Територіальні громади, що активно впроваджують програми підтримки підприємництва, демонструють вищі темпи зростання інвестицій у порівнянні з громадами, де така діяльність відсутня.

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. Результати дослідження свідчать, що інвестиційна привабливість Одеського регіону визначається поєднан-

ням вигідного географічного положення, високої концентрації виробничих потужностей і транспортно-логістичних переваг. Разом із тим спостерігається суттєва нерівномірність розподілу інвестицій між приморськими та внутрішніми районами, що потребує комплексної політики територіального вирівнювання. Підвищення інвестиційної активності можливе за умови диверсифікації джерел фінансування, розвитку інфраструктури, створення сприятливого бізнес-клімату та ефективної взаємодії державних і місцевих інституцій.

Комплексна реалізація зазначених заходів забезпечить диверсифікацію джерел фінансування скорочення просторових диспропорцій у

доступі до інфраструктури підвищення якості інституційного середовища та активізацію підприємницької ініціативи. У сукупності це посилисть інвестиційну привабливість Одеської області сприятиме сталому економічному відновленню і закріпить її роль як одного з ключових центрів зростання південного макрорегіону України. Отримані результати доводять, що підвищення інвестиційної привабливості Одеської області є ключовою умовою її подальшого соціально-економічного зростання та важливим чинником формування нової моделі регіонального розвитку України в післявоєнний період.

Література:

1. Вимірювання регіонального ділового середовища в Україні. URL: <https://competitiveness.icps.com.ua>
2. Державна служба статистики. Капітальні інвестиції за видами активів (у фактичних цінах; млн грн). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України. Капітальні інвестиції у розрізі районів. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Добрянська Н., Капелюшна А. Управління інвестиційним процесом Одеської області. *ECONOMICS: time realities*. URL: https://economics.net.ua/files/archive/2019/No4/32.pdf?utm_source=chatgpt.com
5. Захожай В., Кіт М. Статистика інвестиційної діяльності. URL: <http://personal.in.ua>
6. Звіт Болградської районної ради. Частка району у загальному обсязі капіталовкладень області. URL: <https://bolgrad-rada.od.gov.ua>
7. Індекс конкурентоспроможності міст України 2021. URL: http://www.ier.com.ua/ua/mci/index_2021
8. Інституції підтримки підприємництва: концепція, особливості, діяльність. Центр громадської експертизи; Представництво Фонду Фрідріха Науманна в Україні; Програма USAID «Лідерство в економічному врядуванні», 2016. 176 с. URL: https://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2016/06/Catalogue-2016_web3.pdf
9. Ісиченко І. В. Фактори конкурентоспроможності регіону. *Український географічний журнал*. 2010. № 1. С. 40–47.
10. Кічук Н. В. Сучасний стан та шляхи покращення інвестиційної привабливості Одеського регіону. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2022. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/300-301/pdf/97-103.pdf>
11. Одеське управління статистики. Інфографіка «Капітальні інвестиції» по Одеській області. URL: <https://od.ukrstat.gov.ua>
12. Одеське управління статистики. Зовнішньоекономічна діяльність та платіжний баланс. URL: https://www.od.ukrstat.gov.ua/stat_info/zed.htm
13. Петровська С. А. Оцінка інвестиційної привабливості регіону: порівняльний пофакторний аналіз. *Механізм регулювання економіки*. 2012. № 2. С. 90–97.
14. Погрішук Б., Козловський В. Методологія дослідження інвестиційних процесів в Україні: стан і напрямки розвитку. *Наука молода*. 2007. № 7. С. 125–130.
15. Статистичний збірник «Регіони України» 2023. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf
16. Сторонянська І. З. Теорія та практика регіонального розвитку: колективна монографія. Дніпро: Герда, 2016. 584 с.
17. Уманець Т. В. Оцінка інвестиційної привабливості регіону за допомогою інтегральних індексів. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/19832/09-Umanec.pdf?sequence=1>
18. Філонич В. С., Праченко Т. О. Фактори та передумови формування конкурентоспроможності регіонів. Київ: Наука, 2007. 348 с.
19. Ширяєва Л., Комарова Ю. Аналіз інвестиційної привабливості Одеського регіону. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. № 3 (72), 2020. С. 12–21. URL: <https://www.daemmt.odessa.ua/index.php/daemmt/article/view/325/277>
20. Щодо напрямів підвищення інвестиційної привабливості приморських регіонів України. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/schodona-napryamiv-pidvischennya-investiciynoprivablivosti>
21. Gudž P., Oliinyk Y., Shkurupska I., Ivanchenkov V., Petrenko O., Vlasenko Y. Formation of foreign economic potential of the region as a factor of competitive development of the territory. *International Journal of Management*. 2020. Vol. 11, Issue 5. P. 590–601.
22. Oneshko S., Ilchenko S. Financial monitoring of the port industry companies on the basis of risk-oriented approach. *Investment Management and Financial Innovations*. 2017. Vol. 14, № 1 (contin.). С. 191–199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/imfi_2017_14_1%28contin.%29_7
23. Porter M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, 1990. 896 p.
24. Krugman P. *Geography and Trade*. Cambridge, MA: MIT Press, 1991. 156 p.
25. Marshall A. *Principles of Economics*. 8th edition. London: Macmillan, 1920. 870 p.
26. Dunning J. H. *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Reading: Addison-Wesley, 1993. 720 p.
27. Friedman T. L. *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2005. 488 p.

References:

1. Vymiryuvannya rehionalnoho dilovoho seredovyscha v Ukraini. URL: <https://competitiveness.icps.com.ua>

2. Derzhavna sluzhba statystyky. Kapitalni investytsii za vydamy aktyviv (u faktychnykh tsinakh; mln hrn). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kapitalni investytsii u rozrizi raioniv. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Dobrianska N., Kapeliushna A. Upravlinnia investytsiinoi pryvablyvosti Odeskoi oblasti. *ECONOMICS: time realities*. URL: https://economics.net.ua/files/archive/2019/No4/32.pdf?utm_source=chatgpt.com
5. Zakhozhai V., Kit M. Statystyka investytsiinoi diialnosti. URL: <http://personal.in.ua>
6. Zvit Bolhradskoi raionnoi rady. Chastka raionu u zahalnomu obsiazi kapitalovkladen oblasti. URL: <https://bolgrad-rada.od.gov.ua>
7. Indeks konkurentospromozhnosti mist Ukrainy 2021. URL: http://www.ier.com.ua/ua/mci/index_2021
8. Instytutsii pidtrymky pidpriemnytstva: kontseptsii, osoblyvosti, diialnist. Tsentri hromadskoi ekspertyzy ; Predstavnytstvo Fondu Frydrikha Naumanna v Ukraini ; Prohrama USAID «Liderstvo v ekonomichnomu vriaduvanni», 2016. 176 s. URL: https://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2016/06/Catalogue-2016_web3.pdf
9. Isychenko I. V. Faktory konkurentospromozhnosti rehionu. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*. 2010. № 1. S. 40–47.
10. Kichuk N. V. Suchasnyi stan ta shliakhy pokrashchennia investytsiinoi pryvablyvosti Odeskoho rehionu. *Naukovyi visnyk ONEU*. 2022. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/300-301/pdf/97-103.pdf>
11. Odeske upravlinnia statystyky. Infografika «Kapitalni investytsii» po Odeskii oblasti. URL: <https://od.ukrstat.gov.ua>
12. Odeske upravlinnia statystyky. Zovnishnoekonomichna diialnist ta platizhnyi balans. URL: https://www.od.ukrstat.gov.ua/stat_info/zed.htm
13. Petrovska S. A. Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti rehionu: porivnialnyi pofaktorny analiz. *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky*. 2012. № 2. S. 90–97.
14. Pohrishchuk B., Kozlovskiy V. Metodolohiia doslidzhennia investytsiinykh protsesiv v Ukraini: stan i napriamky rozvytku. *Nauka moloda*. 2007. № 7. S. 125–130.
15. Statystychnyi zbirnyk «Rehiony Ukrainy» 2023. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf
16. Storonianska I. Z. Teoriia ta praktyka rehionalnoho rozvytku: kolektyvna monohrafiia. Dnipro : Herda, 2016. 584 s.
17. Umanets T. V. Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti rehionu za dopomohoiu intehralnykh indeksiv. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/19832/09-Umanec.pdf?sequence=1>
18. Filonych V. S., Prachenko T. O. Faktory ta peredumovy formuvannia konkurentospromozhnosti rehioniv. Kyiv : Nauka, 2007. 348 s.
19. Shyriaieva L., Komarova Yu. Analiz investytsiinoi pryvablyvosti Odeskoho rehionu. *Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti*. № 3 (72), 2020. S. 12–21. URL: <https://www.daemmt.odessa.ua/index.php/daemmt/article/view/325/277>
20. Shchodo napriamiv pidvyshchennia investytsiinoi pryvablyvosti prymorskykh rehioniv Ukrainy. Analitychna zapyska. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/schodo-napryamiv-pidvischennya-investiciynoiprivablivosti>
21. Gudz P., Oliinyk Y., Shkurupska I., Ivanchenkov V., Petrenko O., Vlasenko Y. Formation of foreign economic potential of the region as a factor of competitive development of the territory. *International Journal of Management*. 2020. Vol. 11, Issue 5. P. 590–601.
22. Oneshko S., Ilchenko S. Financial monitoring of the port industry companies on the basis of risk-oriented approach. *Investment Management and Financial Innovations*. 2017. Vol. 14, № 1 (contin.). S. 191–199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/imfi_2017_14_1%28contin.%29_7
23. Porter M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. New York : Free Press, 1990. 896 p.
24. Krugman P. *Geography and Trade*. Cambridge, MA: MIT Press, 1991. 156 p.
25. Marshall A. *Principles of Economics*. 8th edition. London : Macmillan, 1920. 870 p.
26. Dunning J. H. *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Reading : Addison-Wesley, 1993. 720 p.
27. Friedman T. L. *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*. New York : Farrar, Straus and Giroux, 2005. 488 p.

Надійшла до редакції 15.10.2025 р.

Прийнята до друку 17.11.2025 р.

Опублікована 29.12.2025 р.

